

Pszczyńskie widzimi się

czyli wiersze o Pszczynie
od Telemanna do poetów współczesnych

Pszczyna MMVIII

Pszczyńskie widzimi się

czyli wiersze o Pszczynie
od Telemanna do poetów współczesnych

Pszczyna MMVIII

Wydawca

TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW ZIEMI PSZCZYŃSKIEJ

PSZCZYŃSKIE CENTRUM KULTURY

ISBN 978-83-923873-8-1

Wybór wierszy
ŁUCJA PRZĄDKA

Rysunki
ALEKSANDER SPYRA

82-11-2/5V

114724

821.162.1-1 (082.2) + 821.112.2-1

OFICYNADRUKARSKAZDZISŁAWASPYRY

Pszczyna, ul. Piastowska 26, tel. 32 210 22 13; drukarnia@oficynadrukarska.pl

Wydano z okazji
XII Wielkopostnych Dialogów
Muzyki i Poezji

ZAMIAST WSTĘPU

Na naszym rynku

A nasz pszczyński rynek –
jak w starej rycińie –
otaczają domki,
Pszczyna z niego słynie.

Jest ratusz i kościół –
kamieniczki stare
jest studnia pośrodku
i ławeczek parę.

Widać też muzeum
to Pszczyny ozdoba
i park zielony, piękny
i brama wjazdowa.

Z rynku w różne strony
tuż – biegną uliczki
mają różne nazwy
wieku poprzedniczki.

Na Tkackiej, Bednarskiej
Strażackiej, Warownej
i czas się zatrzymał
i historią powiał.

Stare moje miasto
co dzień jesteś nowsze
zieleńsze, piękniejsze
i coraz to młodsze.

(1985r.)

PSZCZYNA – to dziś Perła Górnego Śląska

Dla nas pszczyniaków z dziada pradziada to kolebka, miejsce urodzenia naszych przodków, nas, naszych dzieci i wnuków. To takie święte miejsce, gdzie człowiek zapuszcza korzenie coraz głębiej. To miejsce, gdzie czasem przybysz zabłądzi, rozejrzy się i zostanie. To nasza Mała Ojczyzna.

O Niej właśnie te wiersze – perełki, poczynając od fragmentu utworu Telemanna.

Wybór bez żadnego klucza – po prostu perełki.

Lucja Prządka

Georg Philipp Telemann

Wiersz po śmierci żony

Wtedy kiedy Pan złożył ją na łożę boleści,
kiedy jej umęczone ciało dogorywało,
wiem jak się moja krew w żyłach burzyła...
O Pszczyno, ty możesz świadczyć o moich łzach,
których głównym powodem była jej gorączka...
Ale wiele innych szczęśliwych dni zdaje się
przemógłby żal.

(1709r.)

tłum. A. Hindenberg, 1938 r.

Antoni Spyra

Rzemieślnicy – bohaterowie

Na Pszczynę sępów ponura gromada
Z zakrzywionymi dzioby dziko spada
z trupimi głowy...Gestapo..Zagłada!
Więzienie pszczyńskie paszczękę otwiera,
po jakiejś chwili paszczękę zawiera.
Jest czym nakarmić. Przyszli zakładnicy,
przyszli na pokarm pszczyńscy rzemieślnicy...
Tu mistrz elektryk, tam mistrz piekarz stoi,
a kowal Czembor o swój los się boi,
starszy kowali opadła mu głowa,
opadły ręce, nie wymawia słowa;
o mur się oparł, czuje, że nie wróci,
że sęp gdzieś w lagrze życie jego skróci,
a prochy jego wiatry gdzieś rozwieją,
więc się daremną nie ludzi nadzieją.
Zaś siodlarzowi płyną łzy rozpaczy.
Mistrz stolarz uciekł – wie, co wolność znaczy.
Znów inny obraz, Kowal z Mikołowa!
Postać nie stara, pracą ciężką zdrowa.

Głaz znajdek stoi pod trzema dębami,
gdzie przysięgali raz powstańcy sami.
Przy głazie ofiar milczące szeregi...
wykonanego grobu widać brzegi...
w innym szeregu z bronią stoją sępy.
Mąż z Mikołowa zrywa prawie w strzępy
z piersi koszulę, nagą pierś wysuwa,
ciszę poprzednią głosem swym zatruwa;
„Szwaby przeklęte! z Polską Śląsk zostanie,
choć nas wrzucicie w tę dziurę wy dranie!
Jam z Mikołowa kowal...” Strzały..Słowa
więcej nie wyrzekł kowal z Mikołowa.
Ciało jeno kupa runęła pod głazem.
W dół je rzucono, zakopano razem.

O Matko Polsko! Matko boleściwa!
Ręka rzemiosła w pracy nie leniwa
stworzy cię piękną, da ci cudną szatę,
ozdobi w serca miłością bogate,
byś w Swoim sercu i nas umieściła,
z dziećmi innymi równo pomieściła,
boś nam kochana, boś nam zawsze miła

(1947r.)

Antoni Spyra

Matko Boska Pszczyńska ukochana

1. Matko Boska Pszczyńska ukochana

Ty wysłuchasz naszych próśb.

Wszystkim utrapionym jesteś znana

Bo pomożesz im wśród grózb

refren

Błogosław o Matko wszystkie nasze dni.

Prosimy niech zawsze chwała Twoja

Brzmi.

2. Tyś nasz gród chroniła przed zagładą

Pszczyńska Panno strzegłaś nas.

A gdy nieraz wróg nas niszczył zdradą

Ratowałaś nas w sam czas

refren

Błogosław o Matko...

3. Pobłogosław Matko Boska Pszczyńska

Pobłogosław wszystkie dni.

Pomóż Dobra, gdy przygniecie klęska

Wdzięczność naszą ślemy Ci.

refren

Błogosław o Matko...

(1947r.)

Halina Gocyła-Kocyba

Deszcz, deszcz

..deszcz, deszcz o zmierzchu
pluszczący za szybą o bluszcze
szum szuwarów,
szelest szarych blaszek brzościów
grąźel przy brzegu
i szczaw i leszczyna
i żaby i chrząszcze
i brzozy i brzymy
i żubry w trzcinie
to Pszczyna

(1981r.)

Łucja Prządka

Poranek w Pszczynie

Rankiem słyhać warkot samochodów
rozwożących chleb powszedni
stukają buty przechodniów
spieszących do codziennej pracy
kobieta roznosi do naszych mieszkań mleko
spokojnie powolutku drepcą babcie do kościoła
wstaje dzień
słońce swym blaskiem budzi dzieci do szkoły
wesoło w podwórkach śpiewają koguty
dzień się budzi
dzień nowy
dzień dobry
pszczyński dzionek pełen świeżej nadziei

(1985r.)

Łucja Prządka

Brzym

Jak się po śląsku modrzew nazywo
koždy to wiy!
W parku pod brzymem się tańczy i śpiywo
i godo i pije i jy.
We Pszczynie pod brzymem
cuda się dziejom
a jaki – to sami zoboczcie.
Kokotki śpiywajom, Jezuski rzykajom
kapela gro, spódnice furgajom.
I tak jest ucieszenie
i tak jest wesoło
aże się dusza raduje.
Kto z wos był pod brzymem
jod dobro grochówka
starości już nie poczuje.

(1990r.)

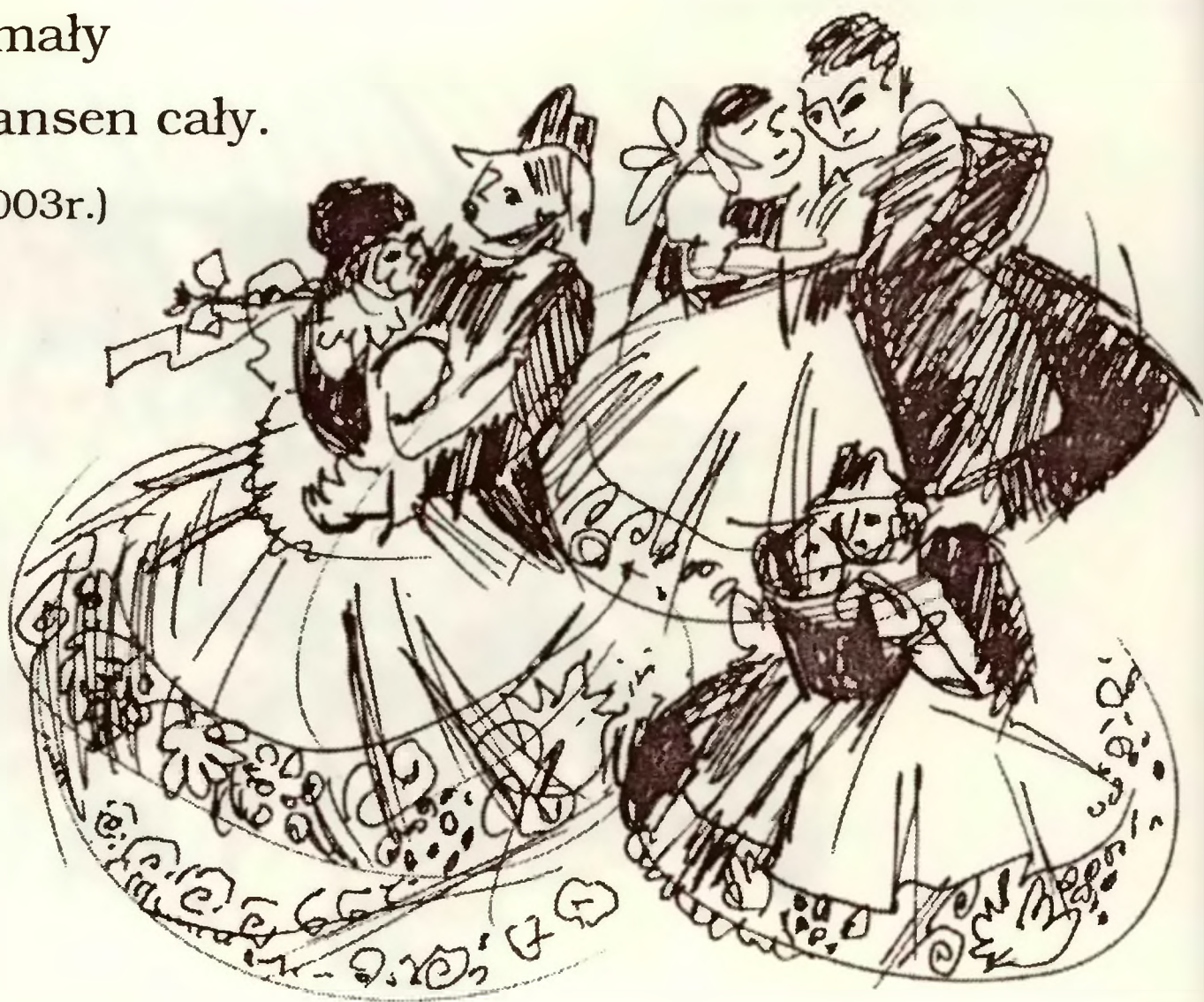

Lucja Prządka

Pod pszczyńskim brzymem

Co tak jasno, co tak widno
Przyleciało motowidło,
Zakręciło kolorami,
Zaszurało kiecurami,
Zawinęło jedną nogą,
Obróciło się dokoła,
Podskoczyło, przytupnęło,
Koralami zadzwoniło,
Aż się w głowie zakręciło.
Zawirował świat wokoło
I zaszumiał od muzyki
Poszły w tany chaty, drzewa,
Garnki, dzbany, kiecki, chusty,
Obracali jak w zapusty
I tańczył duży, mały
Ruszył w tany skansen cały.

(2003r.)

Czesław Witowski

Miejsce po Tobie trawą zarosło

Pani Nasza Bezdomna
miejsce po Tobie
trawą zarosło
z pamięci Cię wypchnięto
w zarośla starego parku...
rozgrabiono Twój dwór
drewniane świątki
cudem ocalałe
patrzą zdumione
z obcych miejsc
do obcych zaliczone
a ty Pani nie wracasz
czekasz
aż pobożne dzieci Twoje
odbudują
dokładnie
co do belki
cud architektoniczny
Naszej Pani i Księżnej
matki pozabijanych
ale zwyciężonych...
czekasz na stukot siekier...
dość mitręgi Pszczynioki...
niech powróci na stolicę
Święta Jadwiga
nasza Pszczyńsko Pani...

(1997r.)

Wacław Kostrzewa

Pszczyzna

Przyjechałem tu kiedyś
nocnym pociągami

nie wiedziałem
że bilet powrotny
nie będzie
już potrzebny

(2003r.)

Wacław Kostrzewa

W majowy poranek

Ziemio pszczyńska
poszarpana historią
patrzę na ciebie
w majowy poranek
ziemio
moich codziennych wędrówek
otulona wioskami
lasem wodami
codziennie przykładam
do ciebie głowę

jak do poduszki

(2003r.)

Wacław Kostrzewa

Gdy odwiedzisz moje miasteczko

W Bramie Wybrańców cię powitam
pałac pszczyński ci pokażę
Piastowską do rynku pójdziemy
wypijemy kawę w Starym Młynie
zagram ci na skrzypcach u Telemanna
gdy odwiedzisz moje miasteczko
pokażę ci Trzy Dęby klony
starą drukarnię
i kwitnące rododendrony
a wieczorem za skansenem
ty rozpuścisz włosy
jak wierzba płacząca
będziemy karmić dzikie kaczki

wieczorem
posłuchamy bluesa
u Eliasza i Pistulki

(2003r.)

Wacław Kostrzewa

Przy skansenie

Była sobota
pokazała mi pałac
kazała karmić kaczki
nad Pszczynką

przy skansenie
chciałem pocałować
odwróciła się
i uciekła
ale niedaleko

(2003r.)

Józef Wadas

Pszczyzna

Nad rzykom Pszczynkom leży miasteczko
Piykne z urody dziynki dziyweczkom
A chłopcy szwarni, szumne karlusy
Rozdajom wkoło frelkom całusy

Jak jedna dziółcha całus dostała
To aż z radości poczyrwiyniała
A karlus zerwoł kwiotuszek z rosy
I wpion dziyweczce zaroz we włosy

Tak ta pieśniczka radośnie płynie
A ludzie ło nich dobrze godali
Niech ta pieśniczka daleko słynie
Bo najpiykniejsi jest tukej w Pszczynie.

(2004r.)

Miejsko-Powiatowa
Biblioteka
Publiczna
w
Pszczynie

Maria Kuczia

Na Pszczynę

Otoczona gąszczem puszczy

Pszczyńskie abecadło

Pszczyzna – wiesz czy nie –
Najpiękniejszym jest miastem na literę **P**.

P – jak park – wiosną, latem, jesienią i zimą
Miejsce to zawsze odwiedzić jest miło!
Wiosną, kiedy wszystko do życia się budzi
Latem, kiedy w parku jest dużo ludzi,
Jesienią, gdy liście z drzew spadają,
Zimą, gdy stawy zamarzają.

S – jak skansen – Zagrodą Wsi Pszczyńskiej zwany,
Świat dawny, ale bliski – dziś już mało znany.
Tu stare chaty, sprzęty, kiecki od babki,
A w oknach – nie pelargonie, ale muszkatki!
Spichlerza zapach i mąki we młynie,
Czas powoli ucieka, a Pszczyńka wciąż płynie...

Z – jak zamek, który setki lat na Ziemi Pszczyńskiej stoi.
Dziś w nim zobaczycie wnętrza cesarskich
i książęcych pokoi.
W lustrzanej sali – jadalnej dawniej
Był już niejeden występ orkiestry sławnej!
Gdy spacerujesz alejką obok zamku,
podziwiając widoki –
Spoglądają na Ciebie – zadumane żeliwne lwy
z minionej epoki.

C – jak cmentarze. Na obrzeżach parku
miejsca takie spotkasz,
Które mówią o dawnych pszczyńskich
przodkach.
Na Ajskelerze wśród drzew się skryły
Pszczyńskich książąt – Anhaltów mogiły.
A tam dalej, gdzie Trzy Dęby –
Żołnierzy polskich grobów rzędy.

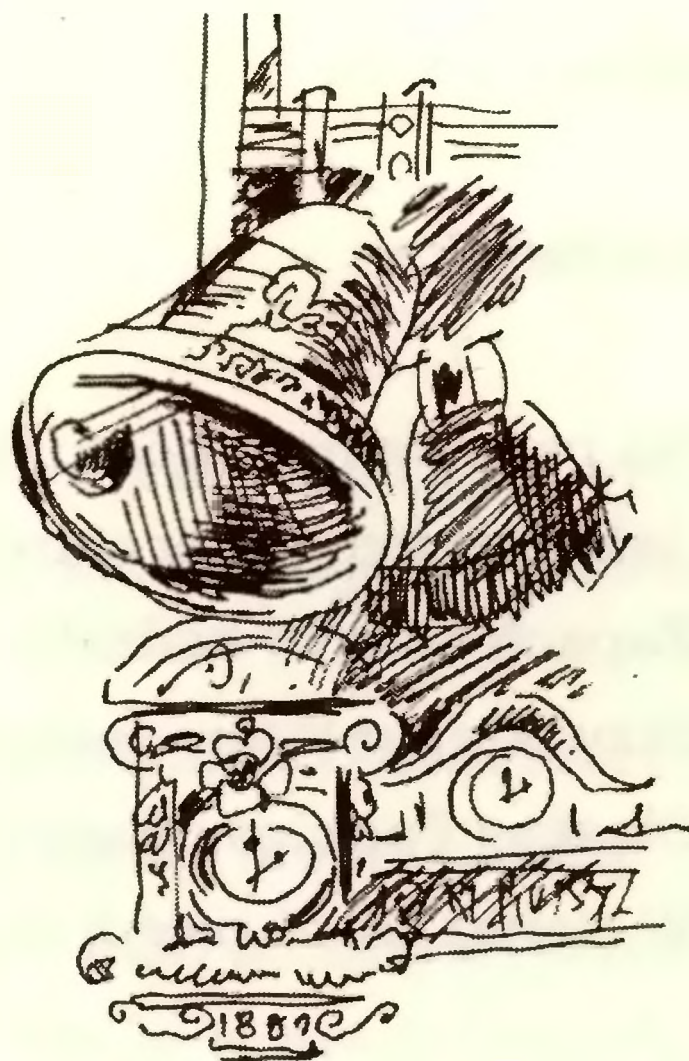
Z – jak zegary, które pszczyńsiakom
odmierzają czas,
Dzwonią, biją, grają wszystkie wraz!
Te na zamku, na ratuszu, na kościele
Odmierzyły już lat wiele.
A z ratusza hejnału płyną dźwięki
Naszej pszczyńskiej piosenki.

Y – jak yeti, które gdzieś tam mieszka w
Himalajach
A co kryje się po pszczyńskich gajach
Tu utopków całe zgraje
Zasiedlają groble, stawy i ruczaje.
Spotkasz się też ze strzygą oraz zmorą
Grasującą ciemną, nocną porą!

N – jak nutki Telemanna, łkanie skrzypiec, głos
klarnetu,
Śpiew furmana.
Taka wiejska, piękna to muzyka,
co natchnęła Georga Philippa.
Dziś, jak co roku znów to popłynie –
Zadźwięczy nad Europą – na pewno nie zginie!
A Europa? Ciągłe ją gra! Wielce sobie ceni,
Choć nie wie, że jej źródła
w Pszczyńskiej płyną Ziemi!

A – jak apteka, ta Piastowskiej ulicy –
Tam nad wejściem Murzyn w złocistej spódnicy.
Do Pszczyny tu przybył i tu czegoś szukał,
Tu też do naszej apteki zapukał!
Może przybył na słoniu lub na wielbłądzie?
Bo Pszczyna sławna w świecie –
nawet na Czarnym Łądzie!

To już koniec – spacerek literek po naszej krainie!
Jeszcze tylko Wam powiem na uszko nowinę:
Dobrze jest urodzić się i mieszkać w Pszczynie!

(2002r.)

Maria Kuczia

Jadwiżka

Na parkowym wzgórzu kościół –
Jaki piękny! – cały z drewna.
Zapach sosny i kadzidła wkoło.
Przy ołtarzu figura Świętej Jadwigi,
Śląskiej Pani, co drogą strudzona
W cieniu sobót niegdyś tu odpoczywała.

Ale cóż to!? Co za jasność wokół?
Straszna łuna ponad wzgórzem bije!
Płomień trawi osmolone belki,
Jęczą pękające deski.
Nie oszczędzi żywioł świętego przybytku
Wojna zostawi zgłiszcza i popiół...

Próżno czekać na dźwięk sygnaturki,
Nie ukoją wiernych podcienia Jadwiżki,
Puste miejsce na wzgórzu wśród krzyży
Jak blizna, co każe pamiętać o ranie...

(2005r.)

Posłowie

Muzy, gromadzące się często w zaułkach i wnętrzach Pszczyny podpowiedzą nam czasem urocze pomysły, które udaje się zrealizować.

Tak było z „Wieczorami u Telemanna”, z plenerami „Uroki Pszczyny”, ze „Spotkaniami pod Brzymem” czy „Dialogami Muzyki i Poezji”.

Tym razem Euterpe i Kaliope podszeptały nam pomysł wydania wierszy o naszym grodzie. Zaczęliśmy grzebać w różnych tomach, tomikach i pamiętnikach w poszukiwaniu najciekawszych miniatur poetyckich.

Rozpoczęliśmy od XVIII stulecia, kiedy to wielki Telemann napisał smutny wiersz o śmierci swej żony w Pszczynie. Kolejno zamieściliśmy poezje z różnych okresów, będące wyrazem zauroczenia tą ziemią, jej dramatycznymi dziejami i jej pięknem.

Tomik kończą utwory młodziutkich pszczyńskich uczennic.

Wiersze wybrała Lusja Prządka, ilustracjami opatrzył Leszek Spyra, a wytłoczyła przymuzealna oficyna drukarska Zdzisława Spyry.

as

SPIS TREŚCI

Łucja Prządka – Zamiast wstępu	5
Georg Philipp Telemann – wiersz po śmierci żony	7
Antoni Spyra – Rzemieślnicy – bohaterowie	8-9
Antoni Spyra – Matko Boska Pszczyńska ukochana	10
Halina Gocyła-Kocyba – Deszcz, deszcz	11
Łucja Prządka – Poranek w Pszczynie	12
Łucja Prządka – Brzym	13
Łucja Prządka – Pod pszczyńskim brzymem	14
Czesław Witowski – Miejsce po Tobie zarosło	15
Wacław Kostrzewa – Pszczyna	16
Wacław Kostrzewa – W majowy poranek	17
Wacław Kostrzewa – Gdy odwiedzisz moje miasteczko	18
Wacław Kostrzewa – Przy skansenie	19
Józef Wadas – Pszczyna	20
Maria Kuczia – Na Pszczynę, Na pszczyńską kapliczkę	21
Małgorzata Wiatr – Pszczyńskie abecadło	22-23
Maria Kuczia – Jadwiżka	24
Posłowie	25

Miejsko - Powiatowa Biblioteka Publiczna
w Pszczynie

Wydano z okazji
XII Wielkopostnych Dialogów
Muzyki i Poezji